

Din vremea războiului

Satul Dumbrăvița, frumos așezat pe valea Drăganului, cu case înșiruite pe drumurile dealurilor de sub niște păduri umbroase ale Apusenilor, se împuținase de bărbați. Cei în putere fuseseră duși pe front, încă din primele zile ale mobilizărilor, acasă rămânând numai bătrânii, câțiva din cei refuzați medical de la concentrări și care se aflau într-o stare ca vai de mama lor, bolnavi ori slabi de minte ori ologiți într-un fel sau altul, încât bietele femei se opinteau, cât erau zilele și nopțile de lungi, singure, cu lucrul prin gospodării ori cu muncile grele ale câmpului. De ajutor fiindu-le doar pruncii, nu mulți nici ei, aflați la vârste mai apropiate de chemările jocului cu păpușile, fetele, ori băietanii ce-și trăgeau lumânările nasului, șterse cu poalele cămeșoaielor de cânepă, răzlețiți pe lunci la paza vitelor, ori alergând de-a lungul râului în care se bălăceau rațele și găștele ce puteau fi duse de valuri în orice clipă, dacă nu erau ținute sub raza vederii. Numai popa Izidor izbutise să scoată din evidențele recrutărilor pe Toderăș, băietanul care îi slujea de vreo doi ani pe la grajduri și prin bătătură, la ordinele preotesei, tinerel, bine legat și vânjos, ce împlinise de-acum optsprezece ani și putea fi luat în orice clipă la armată.

Trecuseră astfel aproape doi ani, în care poștașul aducea, din când în când, nu puține înștiințări de pe front, în care se spunea ba despre unul, ba despre altul, că se aflau răniți prin te miri ce spitale de campanie ori chiar căzuți la datorie, prin străinătăți, pentru apărarea patriei. Dumineca la slujbă, părintele Izidor le citea pomelnicul, cu înfrigurare, rostind rugăciuni adânci pentru iertarea păcatelor și pentru îmbărbătarea familiilor întristate. Astfel, avea oarecum catastiful de evidență a populației satului și nu de puține ori se gândise la cum va arăta acesta după ce se va încheia războiul, sărăcit de numeroase prezențe umane valide, când totul va trebui să-și reia rânduiala înfățișării de odinioară. Din când în când slujea la câte o înmormântare, sărăcăcioasă, cu puțină lume venită să asiste la prohod, o adunare alcătuită mai ales din bietele femei care își plâneau în cimitir rudele, vecinii sau cunoscuții. De nunți nici nu putea fi vorba, în ciuda faptului că se ridicaseră de-acum destule fete de măritat, dar nu se afla cu cine să-și lege, acestea, destinele. Iar femeile, aflate în toată puterea și frumusețea lor firească, păreau a se împăca cu singurătatea, neștiind când și dacă vor rămâne văduve ori li se vor întoarce, și cum se vor întoarce, soții, de prin tranșeele pe unde se târâseră aiurea.